

Tíðargrein

Ólavur Ellefsen
formaður,
Javnstöðunevndin

Eginkvotur til foreldrini

Ímynda tær eina lóg, sum ásetur, at børn bara sleppa at síggja pápa sín 7% av tíðini. Restin skal tað vera saman við mammuni

Ljóðar ørt, ha? Men tó ikki so fjart frá veruleikanum kortini. Tí soleiðis virkar okkara lóg um barsilsskipan í praksis.

Á pappírinum tykist hon at verja tørvin hjá barninum á báðum foreldrunum. Men í veruleikanum heldur hon rimmarfast um gomlu leiklutirnar hjá kynunum og dømir mammu inni og babba úti. Lógin um Barsilsskipan er snøgt sagt ótíðarhóskandi, hon ger mismun á kynunum, og børnini eru fyri vanbýti.

Mammurnar fáa alt

Í dag eru 4 vikur av barnsburðarfarloyvinum markaðar til pápan, meðan 14 vikur eru markaðar til mammuna. 4 vikur til annað kynið og 14 til hitt.

Harafturat hava foreldrini tilsamans 26 vikur, sum tey kunnu býta millum sín, sum teimum lystir. Men í praksis er hendan felagskvotan ein mammukvota, tí so at siga ongir menn fáa burtur av henni, vísa hagtøl hjá Barsilsskipanini. Tær fáu ferðirnar, menn brúka av felagskvotuni, er tá mamman er lesandi og tískil ikki sjálf fær brúkt vikurnar.

Í 2016 var parturin hjá monnum av samlaða barnsburðarfarloyvinum bara 7%. Hetta merkir sam-

stundis, at kvinnurnar taka 93% av farloyvinum.

Veruleikin í dag er 4 vikur til pápan og 40 vikur til mammuna.

Ein spurningur um vilja

Soleiðis eiga tøluni ikki at síggja út, um vit veruliga vilja javnstøðu og tryggja børnum rætt til bæði foreldrini. Hetta snýr seg um vilja.

Nøkur av grannalondunum hava víst í verki, hvat tað er at vilja javnstøðu. Í Íslandi taka páparnir 29% av barnsburðarfarloyvinum, í Svøríki 25% og í Noregi 21%. Felags fyri londini er, at tey hava tryggjað pápunum ein ávísan part av barnsburðarfarloyvinum.

Ísland er fremst við 13 vikum til pápan, 13 til mammuna og 13 vikum sum felagskvotu. Landið liggur í dag á odda í altjóða javnstøðuhagtølum. World Economic Forum hevur í fleiri ár sett Ísland fremst í árligu javnstøðufrágreiðingini, World Gender Gap Report. M.a. hevur Ísland minkað um lønarmunin millum kynini.

Júmen, vit blanda okkum longu

Uppáhaldini at tað er politiskt inntriv í frælsið hjá familjunum at seta í verk pápakvotur, halda ikki. Barsilsskipanin er jú eitt

politiskt inntriv. Við at stova eina barsilsskipan hava politikararnir blandað seg upp í familjulívið. Við at geva mammunum eina kvotu upp á 14 vikur hava politikararnir blandað seg upp í familjulívið – og hava samstundis sagt, at tað fyrst og fremst er kvinnan, sum eigur at taka sær av børnunum.

Vilja okkara politikarar veruliga javnstøðu og tryggja barninum bæði foreldrini, eiga teir at brúka tey politisku amboðini, sum skulu til fyri at røkka málinum.

Frægast hevði verið, um hvørt foreldrið hevði fingið eins nógvar vikur sjálvt at ráða yvir. Sum foreldur eigur tú sjálvur ella sjálv at ráða fyri, um og nær tú vil brúka vikurnar – uttan at vera bangin fyri at »stjala« vikur frá makanum.

Um vit samstundis tryggja mammum rætt og umstøður at geva mjólk á arbeidsplassinum eftir norskari fyrimynd, kann barnið fáa bróstamjólk fyrstu 26 vikurnar, sum heimsheilsustovnurin WHO mælir til.

Hámarkið upp á 25.000 kr um mánaðin fyri endurgjald frá Barsilsskipanini eigur eisini at vera endurskoðað. Loftið ger, at serliga menninir halda seg aftur at taka barnsburðarfarloyvi, tí teir tjena sum oftast væl meira enn kvinnurnar.

Meira konservativ í dag

Professorin í búskaparfrøði, Nina Smith, sigur í frágreiðingini "Det kønsopdelte arbejdsmarked", at í Danmark hevur vælferðarstaturn verðið við til at skumpa kvinnurnar til hús aftur.

Barnsburðarfarloyvið er langt, men tað eru serliga kvinnurnar, sum taka farloyvið. Hetta gevur teimum ungu ta fatan, at mamma eigur at vera heima, meðan babba arbeiðir úti. Eftir hennara tykki eru tey ungu í dag meira konservativ viðvíkjandi kynsleiklutum enn fyri 30-40 árum síðan.

Loysnin er at tryggja kynunum eins langt barnsburðarfarloyvi.

Hon vísir eisini á metingina hjá danska búskaparráðnum frá 2010, sum vísti, at bruttotjóðarúrtøkan hevði verið 11% hægri, um kvinnur vóru líka virknar á arbeidsmarknaðinum sum menn. Í Føroyum svarar hetta til umleið 1,8 milliard krónur um árið ella ein Skálafjarðartunnill hvørt ár.

Vinn-vinn

Býta vit barnsburðarfarloyvið javnt millum kynini, fara øll at vinna. Bæði barnið, pápin og mamman.

Barnið og pápin kunnu fáa tætt samband beinanvegin frá føðing. Við tað at pápin nú eisini gerst

primerur umsorganarpersónur hjá barninum, kann hann ikki setast til viks sum foreldur, um hann og mamman fara hvør til sítt. Í dag eru tað sum oftast mammurnar, sum fáa foreldrarættin, mest tí mamman hevur verið mest um barnið.

Arbeidsgevarar fara í størri mun at eggjast til at seta kvinnur í starv, tí nú eru tær ikki ótryggari arbeidsmegi enn menninir.

Javnt barnsburðarfarloyvi skapar eisini størri virðing millum mammuna og pápan fyri, hvat ið krevst fyri at fáa eitt heim at virka við børnum og praktiskum skyldum. Júst virðing og forstáls er gott grundarlag undir einum parlagi.

Og allartýðningarmest: Barnið fær lógartryggjaðan rætt til bæði síni foreldur frá byrjan.

Broytið lógina

So vælsignaðu løgtingsfólk: Broytið barsilsskipanina og flytið hana fram til 2017. Gevið pápunum somu rættindi sum mammunum. Og børnunum atgongd til bæði babba og mammu.

Latið foreldrini fáa eginkvotur. Og ikki fyrigykla tykkum, at ein felagskvota skapar javnstøðu. Tað ger hon bara á pappírinum.